

Työ- ja elinkeinoministeriölle Lausuntopyyntö TEM/1230/00.04.01/2015

Työ- ja elinkeinoministeriö on pyytänyt Aalto-yliopistolta lausuntoa 2.5.2016 julkaistusta kilpailulain uudistamista käsittelevän työryhmän väliraportista.

Työ- ja elinkeinoministeriö asetti 25.8.2015 työryhmän valmistelemaan kilpailulain uudistamista hallituksen kilpailulakia koskevien linjausten ja eräiden muiden tarkennustarpeiden arvioimiseksi ja tarvittavien muutosehdotusten tekemiseksi. Hallituksen ohjelmassa todetaan hallituksen tavoitteena olevan suomalaisen ruoantuotannon saaminen kannattavaksi ja kauppataase nousuun. Yhtenä keinona tavoitteen saavuttamiseksi todetaan, että "arvioidaan kilpailulainsäädännön muutostarpeet ja ryhdytään tarvittaessa toimenpiteisiin EU:n kilpailulainsäädännön puitteissa".

Työryhmälle annettiin kaksi tehtäväkokonaisuutta. Tehtävän 1 osalta työryhmän tuli laatia huhtikuun 2016 loppuun mennessä Euroopan komissiota tarkoituksenmukaisella tavalla kuultuaan hallitusohjelma-kirjauksen mukainen arvio kilpailulainsäädännön muutostarpeista sekä tehdä lausuntopalautteen hankkimisen jälkeen mahdollisia muutostarpeita koskevat ehdotukset. Lausuntopyynnön kohteena oleva väliraportti koskee tehtävää 1.

Väliraportissa työryhmä ei esitä merkittäviä muutoksia kilpailulakiin eikä toimialakohtaista sääntelyä elintarvikeketjun sopimustoiminnan osalta. Teknisihteisena muutoksena esitetään kuitenkin, että kilpailulain 2 §:n maatalouspoikkeuksen sanamuotoa selvennettäisiin siten, että muotoilu kattaisi selkeämmin kaikki EU-lainsäädännössä sallitut järjestelyt. Epäreilujen kauppatapojen osalta työryhmä arvioi, että itsesääntely olisi ensisijainen puuttumiskeino.

Aalto-yliopisto toteaa lausuntonaan kunnioittavasti seuraavaa.

Pidämme työryhmän alakohtaisia poikkeuksia koskevaa linjausta oikeaan osuneena. Kilpailulaki on kaikkia toimialoja koskeva yleislaki ja sitä kannattaa kehittää eteenpäin tästä näkökulmasta käsin. Tähän nähden ei vaikuta perustellulta luoda erityistä alkutuottajia koskevia erityissääntöksiä tai ylipäätään toimialakohtaista erityissääntelyä.

Lähtökohtaisesti alakohtaista erityissääntelyä selvästi yhden toimijakunnan suojaamiseksi tulisi välttää, jotta markkinat eivät vääristy vastakkaiseen suuntaan. Kuten työryhmäkin on todennut, erityissääntelyn riskinä saattaisi kilpailun väheneminen. On myös huomattava, ettei kilpailulakiin kannata tehdä sellaisia muutoksia, jotka saattaisivat olla ongelmallisia SEUT 101 artiklan soveltamisen näkökulmasta. Mikäli kauppavaikutuskriteeri täyttyy, SEUT 101 (tai SEUT 102 artikla) nimittäin soveltuisi siitä riippumatta mitä kansallisessa kilpailulaissa ehkä sallittaisiin. Tähän nähden on perusteltua tavoitella sellaista ratkaisua, jossa merkittävää eroa kansallisen ja EU-kilpailuoikeuden välillä ei synny.

Työryhmän mietinnön mukaan kansallinen itsesääntely on ensisijainen keino puuttua epäreiluihin kauppatapoihin. Tämä on sinänsä mahdollista, joskin itsesääntelyn tehokkuus riippuu muun ohella siitä, että menettely myös käytännössä kannustaa tehokkaaseen ongelmanratkaisuun. Jotta itsesääntely ei jäisi pelkäksi kuolleeksi kirjaimeksi, tulisi pyrkiä löytämään sellainen ratkaisu, jossa vahvemman osapuolen

neuvotteluvoima ei de facto estä itsesääntelymekanismin käyttämistä esimerkiksi siksi, että riski kaupallisten suhteiden heikentymisestä luo heikommalle osapuolelle kannustimen olla käyttämättä itsesääntelymekanismeja. Asian jatkovalmistelussa on syytä kiinnittää huomiota myös kilpailulain 5 §:n ja SEUT 101 artiklan merkitykseen itsesääntelylle. Käytävien neuvottelujen ja niiden lopputuloksena mahdollisesti syntyvän itsesääntelyn tulee olla luonteeltaan sellaista, ettei epäilyksiä kilpailulain 5 §:n tai SEUT 101 artiklan rikkomisesta toimialajärjestöissä tai yrityksissä pääse syntymään.

Ei ole perusteita sille, että Suomessa ns. maatalouspoikkeuksia tulkittaisiin suppeammin kuin mihin EU-kilpailuoikeus antaa mahdollisuuden. Tähän nähden Aalto-yliopisto kannattaa ehdotettua muutosta kilpailulain 2 §:n 2 momenttiin.

Helsingissä 22.6.2016

Petri Kuoppamäki

Yritysjuridiikan professori, OTT